Ing. Zuzana Staríčková, PhD.
Katedra financií, NHF, EU
3soyza@gmail.com

Charakteristika jednotlivých účtov postupnosti vzájomne prepojených národných účtov

Úvod

V rámci nového Európskeho systému národných a regionálnych účtov ESA 2010 treba dodržiavať určité pravidlá účtovania. V ESA 2010 sa zaznamenávajú toky a stavy v usporiadanom súbore účtov opisujúcom ekonomický cyklus od produkcie a tvorby dôchodkov cez ich rozdelenie a prerozdelenie až po ich použitie na konečnú spotrebu. Národné účtovníctvo je založené na princípe podvojného účtovníctva rovnako pre jednotku alebo sektor. V predchádzajúcej časti sme stručne uviedli úplnú postupnosť účtov pre inštitucionálne jednotky a sektory, charakteristiku systému agregátov a systému input-output tabuliek. V tejto časti príspevkov uvedieme charakteristiku jednotlivých účtov a súvah v účtovnej postupnosti národných účtov.

1. Jednotlivé účty a súvahy v účtovnej postupnosti národných účtov

V Európskom systéme národných a regionálnych účtov ESA 2010 zaznamenávame toky a stavy v usporiadanom súbore účtov, ktorý opisuje ekonomický cyklus od produkcie a tvorby dôchodkov cez ich rozdelenie a prerozdelenie až po ich použitie na konečnú spotrebu. Okrem toho sa v ESA 2010 zaznamenáva použitie toho, čo zostalo vo forme úspor, aby sa zabezpečila akumulácia nefinančných aj finančných aktív. Postupnosť účtov v účtovnej postupnosti národných účtov platí pre inštitucionálne jednotky, inštitucionálne sektory a subsektory a tiež pre celú ekonomiku.

Na každom účte v účtovnej postupnosti národných účtov sa uvádzajú zdroje a použitie, ktoré sa bilancujú zavedením bilančnej položky spravidla na strane použitia konkrétneho účtu. Bilančná položka sa prenáša na ďalší účet ako prvý vstup na strane zdrojov. Štruktúrované zaznamenávanie transakcií podľa logickej analýzy hospodárskeho života poskytuje agregáty nevyhnutné na skúmanie inštitucionálneho sektora alebo subsektora alebo celej ekonomiky. Účty sa členia tak, aby poskytli najdôležitejšie ekonomické informácie a bilančná položka každého účtu je kľúčovým prvkom týchto informácií.

Uvedieme charakteristiku jednotlivých účtov a súvah v účtovnej postupnosti národných účtov. Účet výrobkov a služieb odzrkadľuje účtovnú rovnosť strán, na ktorej sú dodávky a použitie výrobkov a služieb založené.

V ESA 2010 rozlišujem tri skupiny účtov:

- **BEŽNÉ ÚČTY**, ktoré sa vzťahujú na produkciu a súvisiacu tvorbu, rozdelenie a prerozdelenie dôchodkov a ich použitie vo forme konečnej spotreby. Dôchodky nepriamo použité na konečnú spotrebu sa uvádzajú v bilančnej položke úspory, ktorá sa prenáša na účty akumulácie ako prvý vstup na strane zdrojov kapitálového účtu. Medzi bežné účty patria účty:
  - ***Účet produkcie (A)***
  - ***Účet rozdelenia a účet použitia dôchodkov:***
    - ***Účty prvotného rozdelenia dôchodkov:***
      - Účet tvorby dôchodkov ***(B)***
      - Účet rozdelenia prvotných dôchodkov ***(C)***:
        = účet podnikateľských dôchodkov
        = účet rozdelenia ostatných prvotných dôchodkov
    - ***Účet druhotného rozdelenia dôchodkov (D)***
    - ***Účet prerozdelenia naturálnych dôchodkov (L)***
    - ***Účet použitia dôchodkov:***
      - Účet použitia disponibilného dôchodku ***(E)***
      - Účet použitia upraveného disponibilného dôchodku ***(M)***

- **ÚČTY AKUMULÁCIE** analyzujú zmeny aktív a pasív jednotiek a umožňujú zaznamenať zmeny čistého majetku (rozdiel medzi aktívami a pasívami). Medzi účty akumulácie patria účty:
  - ***Kapitálový účet (F):***
    - *Účet zmien čistého majetku v dôsledku úspor a kapitálových transferov*
    - *Účet nadobudnutia nefinančných aktív*
  - ***Finančný účet (G)***
  - ***Účet ostatných zmien aktív:***
    - *Účet ostatných zmien objemu aktív* ***(I)***
    - *Účet precenenia* ***(J)****:*
      - Účet neutrálnych ziskov a strát z držby
      - Účet reálnych ziskov a strát z držby

- **SÚVAHY** - v súvahách sa na **súvahových účtoch** uvádzajú celkové aktíva a pasíva, ako aj čistý majetok na začiatku a na konci účtovného obdobia. Toky za každú položku aktív a pasív zaznamenané na účtoch akumulácie sa uvádzajú aj na účte zmien v súvahe.
  - ***Počiatočná súvaha (H)***
  - ***Zmeny v súvahe***
  - ***Konečná súvaha (K)***

Kľúčovým prvkom ekonomických informácií sú bilančné položky, ktoré sa uvádzajú v hrubom aj čistom vyjadrení. Hrubé vyjadrenie znamená pred a čisté po odpočítaní spotreby fixného kapitálu. Bilančné položky, ktoré sa týkajú dôchodkov majú v čistom vyjadrení

väčšiu vypovedaciu hodnotu, keďže spotreba kapitálu zodpovedá potrebe disponibilného príjmu, ktorá sa musí splniť, ak sa má zachovať stav kapitálu v ekonomike.

2. Charakteristika účtov a súvah v účtovnej postupnosti národných účtov

2.1 BEŽNÉ ÚČTY

2.1.1 Účet produkcie (A)

Účet produkcie ***(A)*** obsahuje transakcie týkajúce sa výrobného procesu. Zostavuje sa za inštitucionálne sektory a za odvetvia. Na strane zdrojov obsahuje produkciu a na strane použitia medzispotrebu. Tento účet produkcie možno použiť na získanie jednej z najdôležitejších bilančných položiek v systéme, t.j. pridanej hodnoty alebo hodnoty, ktorú vytvára každá jednotka vykonávajúca výrobnú činnosť, ako aj veľmi dôležitého agregátu: hrubého domáceho produktu (HDP). Pridaná hodnota je ekonomicky významná pre inštitucionálne sektory a odvetvia. **Bilančnou položkou** účtu produkcie **je pridaná hodnota**.

Pridanú hodnotu (bilančná položka účtu) možno vypočítať pred odpočítaním alebo po odpočítaní spotreby fixného kapitálu, t. j. ako hrubú alebo čistú. Pretože produkcia sa oceňuje v základných cenách a medzispotreba v kúpnych cenách, pridaná hodnota nezahŕňa dane po odpočítaní subvencií na produkty.

Na účte produkcie za celú ekonomiku sa na strane zdrojov zaznamenávajú okrem produkcie výrobkov a služieb aj dane z produktov po odpočítaní subvencií na produkty, čo dáva možnosť získania hrubého domáceho produktu (v trhových cenách) ako bilančnej položky.

Nepriamo merané služby finančného sprostredkovania (FISIM) používateľ alokuje ako náklady, t. j. časť platieb úrokov finančným sprostredkovateľom sa musí preklasifikovať na platby za služby a alokovať finančným sprostredkovateľom ako produkcia. Zodpovedajúca hodnota sa zaznamenáva ako spotreba používateľov. Hodnota HDP je ovplyvnená časťou FISIM alokovanou do konečnej spotreby, vývozu a dovozu.

2.1.2 Účet rozdelenia a účet použitia dôchodkov

- ***Účty prvotného rozdelenia dôchodkov:***
  - Účet tvorby dôchodkov ***(B)***
  - Účet rozdelenia prvotných dôchodkov ***(C)***:
    = účet podnikateľských dôchodkov
    = účet rozdelenia ostatných prvotných dôchodkov

- ***Účet druhotného rozdelenia dôchodkov (D)***
- ***Účet prerozdelenia naturálnych dôchodkov (L)***
- ***Účet použitia dôchodkov:***
  - Účet použitia disponibilného dôchodku ***(E)***
  - Účet použitia upraveného disponibilného dôchodku ***(M)***

Rozdelenie a použitie dôchodkov analyzujeme v štyroch fázach:

- Prvá fáza – prvotné rozdelenie dôchodkov - predstavuje tvorbu dôchodkov, ktoré sú priamym výsledkom výrobného procesu a ich rozdelenia medzi výrobné faktory (práca, kapitál) a verejnú správu (prostredníctvom daní z produkcie a dovozu a prostredníctvom subvencií). Umožňuje určiť prevádzkový prebytok (alebo zmiešané dôchodky v prípade domácností) a prvotné dôchodky.
- V druhej fáze - druhotné rozdelenie dôchodkov - nastáva prerozdelenie dôchodkov prostredníctvom iných transferov, ako sú naturálne sociálne transfery a kapitálové transfery. Z toho vyplýva disponibilný dôchodok ako bilančná položka.
- V tretej fáze - prerozdelenie naturálnych dôchodkov - ide o individuálne služby, ktoré spoločnosti poskytuje verejná správa a NZISD, ktoré sa považujú za súčasť konečnej spotreby domácností a zodpovedajúce dôchodky sa imputujú domácnostiam. Realizácia nastáva prostredníctvom dvoch účtov s upravenými položkami. Zavádza sa účet s názvom prerozdelenie naturálnych dôchodkov, ktorý obsahuje na strane zdrojov za domácnosti imputované dodatočné dôchodky a zodpovedajúcim spôsobom na strane použitia za verejnú správu a NZISD imputovaný transfer z týchto sektorov. Z toho vyplýva bilančná položka s názvom upravený disponibilný dôchodok, ktorý sa zhoduje s disponibilným dôchodkom na úrovni celej ekonomiky, ale za sektory domácností, verejnej správy a NZISD je rozdielny.
- Vo rámci štvrtej fázy – použitie dôchodkov - nastáva prenos disponibilného dôchodku na ďalší účet, t. j. na účet použitia disponibilných dôchodkov, z ktorého vyplýva, ako sa dôchodky spotrebúvajú; zostávajúcu bilančnú položku predstavujú úspory. Ak sa individuálne služby zaznamenávajú ako spotreba domácností na účte prerozdelenia naturálnych dôchodkov, potom na strane použitia účtu upraveného disponibilného naturálneho dôchodku sa uvádza, ako sa upravený disponibilný dôchodok domácnosti spotrebúva na naturálne sociálne transfery od verejnej správy a NZISD tak, že sa hodnota naturálnych sociálnych transferov pripočíta ku konečnej spotrebe domácností. Z tejto skutočnosti vyplynie ukazovateľ skutočná konečná spotreba. Spotreba verejnej správy a NZISD sa zodpovedajúcim spôsobom zníži o rovnakú opačnú sumu, takže pri výpočte úspor za sektory verejnej správy, NZISD a domácnosti vyplynie za jednotlivé sektory pri postupe s úpravou rovnaká bilančná položka ako pri štandardnom postupe.

- ***Účty prvotného rozdelenia dôchodkov***
  - Účet tvorby dôchodkov ***(B)***
  - Účet rozdelenia prvotných dôchodkov ***(C)***

- **Účet tvorby dôchodkov *(B)***

Štruktúru účtu tvorby dôchodkov ***(B)*** prezentujeme podľa inštitucionálnych sektorov a podľa odvetví, a to v stĺpcoch tabuliek dodávok a použitia. Na účte tvorby dôchodkov sa uvádza, z ktorých sektorov transakcie prvotných dôchodkov vychádzajú, ale nie do ktorých odvetví smerujú. Z účtu vyplýva, v akej miere pridaná hodnota pokrýva odmeny zamestnancov a ostatné dane z produkcie (mínus subvencie). **Bilančnou položkou** účtu tvorby dôchodkov **je prevádzkový prebytok**, ktorý je prebytkom (alebo deficitom) z výrobných činností pred tým, ako sa zohľadnia úroky, nájomné alebo poplatky, ktoré výrobná jednotka musí zaplatiť z finančných aktív alebo z prírodných zdrojov, ktoré si požičala alebo prenajala, prípadne ktoré musí prijať z finančných aktív alebo z prírodných zdrojov, ktoré vlastní.

V prípade podnikov nezapísaných v obchodnom registri v sektore domácností bilančná položka účtu tvorby dôchodkov obsahuje implicitne prvok, ktorý zodpovedá odmene za prácu vykonanú vlastníkom alebo jeho rodinnými príslušníkmi. Takýto dôchodok zo samostatnej zárobkovej činnosti má charakter miezd a platov, ako aj charakter zisku z podnikateľskej činnosti. Tento dôchodok, keď nejde výlučne o mzdy ani výlučne o zisky, sa označuje ako **zmiešaný dôchodok**, ktorý je súčasne aj **bilančnou položkou** účtu.

Pri produkcii služieb bývania vo vlastnej réžii realizovanej domácnosťami (vlastníkmi domov a bytov) je bilančnou položkou účtu tvorby dôchodkov prevádzkový prebytok (a nie zmiešané dôchodky).

- **Účet rozdelenia prvotných dôchodkov *(C)***

V porovnaní s účtom tvorby dôchodkov sa v prípade účtu rozdelenia prvotných dôchodkov rezidentské jednotky a inštitucionálne sektory považujú za príjemcov, nie však za tvorcov prvotných dôchodkov. Prvotný dôchodok predstavuje dôchodok, ktorý rezidentské jednotky získavajú na základe svojej priamej účasti vo výrobnom procese. Tiež predstavuje dôchodok, ktorý môže získať vlastník finančných aktív alebo prírodného zdroja ako odmenu za to, že poskytol finančné prostriedky alebo dal k dispozícii prírodný zdroj inej inštitucionálnej jednotke. **Bilančnou položkou** je **saldo prvotných dôchodkov**.

V prípade sektora domácností nepredstavujú odmeny zamestnancov na strane zdrojov účtu rozdelenia prvotných dôchodkov to isté ako rovnaká položka na strane použitia účtu tvorby dôchodkov. Na strane použitia účtu tvorby dôchodkov domácností sa uvádza, koľko sa vypláca zamestnancom v podnikoch domácností. V prípade sektora domácností sa na strane zdrojov účtu rozdelenia prvotných dôchodkov uvádzajú všetky odmeny zo zamestnania, ktoré domácnosti získavajú ako zamestnanci podniku, verejnej správy atď. Preto je táto položka na účte rozdelenia v prípade domácností oveľa vyššia ako položka na účte tvorby dôchodkov tohto sektora.

Účet rozdelenia prvotných dôchodkov ***(C)*** môžeme zostavovať len za inštitucionálne sektory a subsektory, pretože v prípade odvetví nemožno členiť niektoré toky súvisiace s financovaním (kapitálové pôžičky poskytnuté a prijaté) a aktívami.

Účet rozdelenia prvotných dôchodkov sa člení na:

= účet podnikateľských dôchodkov a
= účet rozdelenia ostatných prvotných dôchodkov.

= Účet podnikateľských dôchodkov

Účet podnikateľských dôchodkov slúži na určenie bilančnej položky, ktorá zodpovedá pojmu bežný zisk pred rozdelením a daňou z príjmov, ktorý sa bežne používa v podnikovom účtovníctve. V prípade verejnej správy a neziskových inštitúcií slúžiacich domácnostiam sa tento účet týka len ich trhových činností.

Podnikateľské dôchodky zodpovedajú prevádzkovému prebytku alebo zmiešaným dôchodkom (na strane zdrojov):

- *plus* dôchodky z majetku prijaté v súvislosti s finančnými a ostatnými aktívami patriacimi podniku (na strane zdrojov);

- *mínus* úroky z dlhov, ktoré platí podnik, ostatné platené investičné dôchodky a nájomné platené za pôdu a ostatné prírodné zdroje, ktoré si podnik prenajíma (na strane použitia).

Dôchodky z majetku platené vo forme dividend, výberov z dôchodkov kvázikorporácií alebo reinvestovaných ziskov z priamych zahraničných investícií sa z podnikateľských dôchodkov neodpočítavajú.

= Účet rozdelenia ostatných prvotných dôchodkov

Účet rozdelenia ostatných prvotných dôchodkov dáva možnosť vrátiť sa od pojmu podnikateľských dôchodkov k pojmu prvotných dôchodkov. Preto obsahuje prvky prvotných dôchodkov, ktoré nie sú zahrnuté do účtu podnikateľských dôchodkov:

- v prípade domácností:
  - platené dôchodky z majetku okrem nájomného a úrokov platených v súvislosti s podnikateľskou činnosťou (na strane použitia);
  - odmeny zamestnancov (na strane zdrojov);
  - prijaté dôchodky z majetku okrem dôchodkov z majetku prijatých v súvislosti s činnosťou podniku (na strane zdrojov);
- v prípade verejnej správy:
  - platené dôchodky z majetku okrem dôchodkov z majetku platených v súvislosti s trhovými činnosťami (na strane použitia);
  - dane z produkcie a dovozu mínus subvencie (na strane zdrojov);
  - prijaté dôchodky z majetku okrem dôchodkov z majetku prijatých v súvislosti s trhovými činnosťami (na strane zdrojov);
- v prípade korporácií: rozdelené dividendy, reinvestované zisky z priamych zahraničných investícií (na strane použitia) a výbery z dôchodkov kvázikorporácií;

- ***Účet druhotného rozdelenia dôchodkov (D)***

Účet druhotného rozdelenia dôchodkov prezentuje, ako sa alokuje saldo prvotných dôchodkov inštitucionálneho sektora pri znovurozdelení: na bežné dane z dôchodkov, majetku atď., sociálne príspevky a dávky (s výnimkou naturálnych sociálnych transferov) a ostatné bežné transfery.

Bilančnou položkou účtu **je disponibilný dôchodok**, ktorý odzrkadľuje bežné transakcie a predstavuje disponibilnú sumu, ktorá je k dispozícii na konečnú spotrebu alebo úspory.

Sociálne príspevky sa zaznamenávajú na strane použitia účtu druhotného rozdelenia dôchodkov domácností a na strane zdrojov účtu druhotného rozdelenia dôchodkov inštitucionálnych sektorov zodpovedných za spravovanie schém sociálneho poistenia. Ak ich platia zamestnávatelia za svojich zamestnancov, zahrnú sa najskôr do odmien zamestnancov na strane použitia účtu tvorby dôchodkov zamestnávateľov, pretože tvoria časť mzdových nákladov; zaznamenajú sa aj ako odmeny zamestnancov na strane zdrojov účtu rozdelenia prvotných dôchodkov domácností, keďže predstavujú dávky pre domácnosti. Sociálne príspevky uvedené na strane použitia účtu druhotného rozdelenia dôchodkov domácností nezahŕňajú poplatky za služby penzijných fondov a ostatných poisťovacích spoločností, ktorých zdroje pozostávajú výlučne alebo čiastočne zo skutočných sociálnych príspevkov.

- ***Účet prerozdelenia naturálnych dôchodkov (L)***

Účet prerozdelenia naturálnych dôchodkov poskytuje širší obraz o dôchodkoch domácností, keďže sa v ňom zohľadňujú toky zodpovedajúce použitiu jednotlivých výrobkov a služieb, ktoré tieto domácnosti dostávajú bezplatne od verejnej správy a NZISD, t. j.

naturálne sociálne dávky. To uľahčuje časové porovnanie v prípade rozdielov alebo zmien ekonomických a sociálnych podmienok a dopĺňa analýzu úlohy verejnej správy pri prerozdeľovaní dôchodkov. Naturálne sociálne transfery sa zaznamenávajú na strane zdrojov účtu prerozdelenia naturálnych dôchodkov v prípade domácností a na strane použitia v prípade verejnej správy a neziskových inštitúcií slúžiacich domácnostiam.

Bilančnou položkou účtu prerozdelenia naturálnych dôchodkov **je upravený disponibilný dôchodok**, a to je prvý vstup na strane zdrojov účtu použitia upraveného disponibilného dôchodku ***(M)*.**

- ***Účet použitia dôchodkov***
  - **Účet použitia disponibilného dôchodku *(E)***
  - **Účet použitia upraveného disponibilného dôchodku *(M)***

Za inštitucionálne sektory s konečnou spotrebou sa na účte použitia dôchodkov uvádza, ako sa disponibilný dôchodok (alebo upravený disponibilný dôchodok) rozdeľuje medzi výdavky na konečnú spotrebu (alebo skutočnú konečnú spotrebu) a úspory. V systéme má konečnú spotrebu len verejná správa, NZISD a domácnosti.

- **Účet použitia disponibilného dôchodku *(E)***

Účet použitia disponibilného dôchodku zahŕňa pojem výdavky na konečnú spotrebu financované rôznymi príslušnými sektormi: sektorom domácností, verejnou správou a neziskovými inštitúciami slúžiacimi domácnostiam. **Bilančnou položkou** účtu použitia disponibilného dôchodku **sú úspory.**

- **Účet použitia upraveného disponibilného dôchodku *(M)***

Tento účet je prepojený s účtom prerozdelenia naturálnych dôchodkov ***(L)***. Účet použitia upraveného disponibilného dôchodku zahŕňa pojem skutočná konečná spotreba, ktorý zodpovedá hodnote výrobkov a služieb, ktoré sú skutočne k dispozícii domácnostiam na konečnú spotrebu dokonca aj vtedy, ak ich nadobudnutie financuje verejná správa alebo neziskové inštitúcie slúžiace domácnostiam. Skutočná konečná spotreba verejnej správy a NZISD preto zodpovedá len kolektívnej konečnej spotrebe. Na úrovni celej ekonomiky sú výdavky na konečnú spotrebu rovnaké ako skutočná konečná spotreba. Odlišné je len rozdelenie medzi inštitucionálnymi sektormi. Toto platí aj pre disponibilný dôchodok a upravený disponibilný dôchodok. **Bilančnou položkou** aj tohto účtu **sú úspory.** Ich hodnota je rovnaká pre všetky sektory bez ohľadu na to, či sa získajú odpočítaním výdavkov na konečnú spotrebu od disponibilného dôchodku, alebo odpočítaním skutočnej konečnej spotreby od upraveného disponibilného dôchodku. Úspory predstavujú sumu (kladnú alebo zápornú) vyplývajúcu z bežných transakcií, čo vytvára prepojenie s akumuláciou. V prípade, že sú úspory kladné, nepoužitý dôchodok sa použije na nadobudnutie aktív alebo na splatenie pasív. Ak sú však úspory záporné, zlikvidujú sa určité aktíva alebo vzrastú určité pasíva.

2.2. ÚČTY AKUMULÁCIE

Účty akumulácie predstavujú účty tokov. Zaznamenávajú a analyzujú rôzne príčiny zmien aktív a pasív jednotiek a zmenu ich čistého majetku (rozdiel medzi aktívami a pasívami). Zmeny aktív sa zaznamenávajú na ľavej strane účtov (plus alebo mínus), zmeny pasív a čistého majetku na pravej strane (plus alebo mínus). Medzi účty akumulácie patria účty:

- ***Kapitálový účet (F):***
  - *Účet zmien čistého majetku v dôsledku úspor a kapitálových transferov*
  - *Účet nadobudnutia nefinančných aktív*
- ***Finančný účet (G)***
- ***Účet ostatných zmien aktív:***
  - *Účet ostatných zmien objemu aktív* ***(I)***
  - *Účet precenenia* ***(J):***
    - = účet neutrálnych ziskov a strát z držby
    - = účet reálnych ziskov a strát z držby

2.2.1. Kapitálový účet (F)

Na kapitálovom účte sa zaznamenáva nadobudnutie mínus úbytok nefinančných aktív rezidentskými jednotkami a merajú sa na ňom zmeny čistého majetku v dôsledku úspor (posledná bilančná položka bežných účtov) a kapitálových transferov. Tento účet umožňuje určiť rozsah, v akom sa nadobudnutie mínus úbytok nefinančných aktív financovalo z úspor a z kapitálových transferov. Ukazuje **čisté poskytnuté pôžičky** zodpovedajúce sume, ktorú má jednotka alebo sektor k dispozícii na priame alebo nepriame financovanie ostatných jednotiek alebo sektorov, alebo **čisté prijaté pôžičky** zodpovedajúce sume, ktoré si musí jednotka alebo sektor požičať od ostatných jednotiek alebo sektorov.

- ***Účet zmien čistého majetku v dôsledku úspor a kapitálových transferov***

Tento účet umožňuje určiť zmeny čistého majetku v dôsledku úspor a kapitálových transferov, čo zodpovedá čistým úsporám plus kapitálové transfery prijaté, mínus kapitálové transfery platené.

- ***Účet nadobudnutia nefinančných aktív***

Na tomto účte sa zaznamenáva nadobudnutie mínus úbytok nefinančných aktív, čo umožňuje vrátiť sa od pojmu zmena čistého majetku v dôsledku úspor a kapitálových transferov k čistým pôžičkám poskytnutým alebo prijatým.

2.2.2 Finančný účet (G)

V členení podľa typu finančného nástroja sa na finančnom účte zaznamenávajú zmeny finančných aktív a pasív, ktoré tvoria **čisté pôžičky poskytnuté alebo prijaté**. Keďže tieto by mali zodpovedať bilančným položkám finančný prebytok alebo deficit kapitálového účtu, ktoré sa prenášajú ako prvý vstup na strane zmien pasív a čistého majetku, na tomto účte nie je žiadna bilančná položka. Finančný účet používa rovnakú klasifikáciu aktív a pasív ako v súvahách.

2.2.3. Účet ostatných zmien aktív

Na účte ostatných zmien aktív sa zaznamenávajú zmeny aktív a pasív jednotiek, ktoré nesúvisia s úsporami a dobrovoľnými transfermi majetku, keďže tieto sa zaznamenávajú na kapitálovom a finančnom účte. Účet ostatných zmien aktív sa člení na:

- účet ostatných zmien objemu aktív a
- účet precenenia.

- ***Účet ostatných zmien objemu aktív (I)***

Pohyby, ktoré sa zaznamenávajú na účte ostatných zmien objemu aktív majú vplyv na čistý majetok uvedený v súvahe príslušných jednotiek, sektorov a subsektorov. Tieto zmeny nazývame zmeny čistého majetku v dôsledku ostatných zmien objemu aktív. **Bilančnou položkou účtu** sú tieto **zmeny objemu aktív**.

- ***Účet precenenia (J)***

Na účte precenenia sa zaznamenávajú zmeny hodnoty aktív a pasív v dôsledku zmeny ich ceny. Pre dané aktívum alebo pasívum sa táto zmena meria ako:

- rozdiel medzi jeho hodnotou na konci účtovného obdobia a jeho hodnotou na začiatku účtovného obdobia, alebo ku dňu, v ktorom sa prvýkrát zaznamenalo v súvahe, alebo
- ako rozdiel medzi hodnotou ku dňu, v ktorom sa vyradilo zo súvahy, a jeho hodnotou na začiatku účtovného obdobia, alebo ku dňu, v ktorom sa prvýkrát zaznamenalo v súvahe.

Tento rozdiel sa volá „nominálny zisk (alebo strata) z držby".

Nominálny zisk z držby zodpovedá kladnému preceneniu aktíva alebo zápornému preceneniu (finančného) pasíva.

Nominálna strata z držby zodpovedá zápornému preceneniu aktíva alebo kladnému preceneniu (finančného) pasíva.

Toky, ktoré sa zaznamenajú na účte precenenia menia čistý majetok uvedený v súvahe príslušných jednotiek. Táto zmena sa nazýva „zmena čistého majetku v dôsledku nominálnych ziskov a strát z držby". **Bilančnou položkou** účtu **sú nominálne zisky a straty z držby.** Zaznamenáva sa na strane zmien pasív a čistého majetku.

Účet precenenia sa člení na dva podúčty:

= účet neutrálnych ziskov a strát z držby a
= účet reálnych ziskov a strát z držby.

= **Účet neutrálnych ziskov a strát z držby**

Na účte neutrálnych ziskov a strát z držby sa zaznamenávajú zmeny hodnoty aktív a pasív v pomere k zmenám všeobecnej cenovej úrovne. Takéto zmeny zodpovedajú preceneniu potrebnému na udržanie všeobecnej kúpnej sily aktív a pasív. Všeobecným cenovým indexom, ktorý sa má použiť na tento výpočet, je cenový index pre konečné národné použitie bez zmeny stavu zásob.

= **Účet reálnych ziskov a strát z držby**

Reálne zisky a straty z držby merajú rozdiel medzi nominálnymi ziskami a stratami z držby a neutrálnymi ziskami a stratami z držby. V prípade, ak nominálne zisky z držby očistené od nominálnych strát z držby daného aktíva prevyšujú neutrálne zisky z držby očistené od neutrálnych strát z držby, je to reálny zisk z držby pre jednotku, ktorá ho vlastní. Tento zisk vyjadruje skutočnosť, že skutočná cena aktív sa v priemere zvýšila rýchlejšie ako všeobecná úroveň cien. Naopak, pokles relatívnej ceny aktív má pre jednotku, ktorá je jeho vlastníkom, za následok reálnu stratu z držby. Z tohto dôvodu zvýšenie relatívnej ceny pasív vytvára reálnu stratu z držby pasív a zníženie relatívnej ceny pasív vytvára reálny zisk z držby pasív.

2.3. SÚVAHY

Súvahy poskytujú obraz o celkových aktívach, pasívach a čistom majetku jednotiek na začiatku a konci účtovného obdobia a o zmenách v súvahe. Toky za každú položku aktív a pasív zaznamenané na účtoch akumulácie sa uvádzajú aj na účte zmien v súvahe. Postupnosť súvah je takáto:

- ***Počiatočná súvaha (H)***
- ***Zmeny v súvahe***
- ***Konečná súvaha (K)***

- ***Počiatočná súvaha (H)***

V počiatočnej súvahe sa zaznamenáva hodnota aktív a pasív vo vlastníctve jednotiek na začiatku účtovného obdobia. Tieto položky sú rozdelené do kategórií na základe klasifikácie aktív a pasív. Oceňujú sa v cenách platných na začiatku účtovného obdobia. **Bilančná položka účtu** je **čistý majetok na začiatku účtovného obdobia,** čo vlastne predstavuje rozdiel medzi aktívami a pasívami.

- ***Zmeny v súvahe***

Na účte zmien v súvahe sa zaznamenávajú zmeny hodnoty aktív a pasív počas účtovného obdobia. Okrem toho sa agregujú aj objemy zaznamenané na rôznych účtoch akumulácie, t. j. zmeny čistého majetku v dôsledku úspor a kapitálových transferov, zmeny čistého majetku v dôsledku ostatných zmien objemu aktív a zmeny čistého majetku v dôsledku nominálnych ziskov a strát z držby.

- ***Konečná súvaha (K)***

V konečnej súvahe sa zaznamenáva hodnota aktív a pasív vo vlastníctve jednotky na konci účtovného obdobia. Tieto položky sú rozdelené do kategórií na základe rovnakej klasifikácie, aká sa použije v počiatočnej súvahe a oceňujú sa v cenách platných na konci obdobia. Rozdiel medzi aktívami a pasívami je **čistý majetok na konci účtovného obdobia**. Hodnota aktíva alebo pasíva v konečnej súvahe sa rovná súčtu jeho hodnoty v počiatočnej súvahe a sumy zaznamenanej pre uvedenú položku na účte zmien v súvahe.

Záver

Národné účtovníctvo je založené na princípe podvojného účtovníctva rovnako pre jednotku alebo sektor. V ESA 2010 sa zaznamenávajú toky a stavy v usporiadanom súbore účtov, ktorý znázorňuje ekonomický cyklus produkcie, tvorby, rozdelenia a prerozdelenia dôchodkov a ich

použitia vo forme konečnej spotreby. V tejto časti príspevkov sme uviedli charakteristiku jednotlivých účtov a súvah v účtovnej postupnosti národných účtov. V ďalšej časti príspevkov podrobne rozoberieme podstatu účtu zahraničia, účtu výrobkov a služieb. Zameriame sa aj na integrované ekonomické účty, na tabuľky dodávok a použitia, systém input-output tabuliek ako analytického a štatistického nástroja.

Použitá literatúra:

1. Labaj M., Karbínoš S., Fulop P., 2010. Národné účty, ES EU, Bratislava 2010
2. http://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/sna2008.asp
3. Manuál ESA 2010 ako príloha Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady EÚ č. 549/2013

Ing. Zuzana Staríčková, PhD.

Katedra financií, NHF, EU

3soyza@gmail.com